

Tartalomjegyzék

építészeti műszaki leírás	2
környezetrendezési munkarész	8

mellékletek, ábrák

tervlapok:

01 helyszínrajz

02 ütemezés és sémák

03 nyári állapot + látványtervek

04 téli állapot + látványtervek

05 homlokzatok robbantott szerkezeti ábra

06 fotóba illesztett látványtervek és térmetszetek

Építészeti műszaki leírás

_adottságok

_a hely és az épület egykor és ma

_Több mint egy évszázaddal ezelőtt fontos közlekedési útvonalak találkozása jelölte ki ezt a teret, különböző arcait mindenkor ez az adottság barázdálta. Így alakult előbb kitaposott kereszteződésé, majd burkolat és sínek jelentek meg rajta, s időközben megépültek a térfalakat jelentő épületek. 1942-ben ezt az állapotot formálta egységgé maga körül Schall József épülete, mely nem csak rendet teremtett a világ fejlődése keltette kezdődő zűrzavarban, de visszahozta a kényelmet, a kiszolgálást az egyszerű tranzit funkciók mellé. Megépülése után fél évszázaddal ugyan egyre sebesebben forog körülötte az élet, időtlen értékei azonban továbbra is alkalmassá teszik arra, hogy mélységeiben megújulva ellássa eredeti feladatait. Megszületésekor az öt körülvevő adottságokat magába fogadva kelt életre, hogy ez által megadhatta környezetének, ami hiányzott onnan, és egyfajta szimbiózisban együttélve működtesse a rábízott teret. Megújulásához ugyanígy fel kell ismernie nem csak a megváltozott viszonyokat és eszközöket, de az újszerű hiányokat is, hogy folytathassa küldetését.

_koncepció

_az oázis

_Az ember térhódítása során a városiasodás helyenként szinte mindent elvett a természettől, látható és láthatatlan elemeket egyaránt. A humánus igények azonban máig nem tudtak alkalmazkodni ehhez a történelmi viszonylatban egyik napról a másikra végbement változáshoz. Minden városlakó vágyik a víz, a növények zöldje, a friss levegő közelségére. Ez a legjelentősebb hiány a tervezési terület vonzáskörzetében is, mely hiány alapozta meg a megújulás kérdésre adott építészeti válaszunkat. Egyfajta városi oázis létrehozása volt a cél, mely környezetébe, mintegy sivatagba ékelődve, üdítő foltként tud élni és működni, környezetéből felhasználva mindent, amit csak tud, és áldásos hatását kiárasztani rá. Menedéket nyújthat a hőség vagy éppen a hideg, a tömeg és a forgalom elől, testi-lelki felüdülést adva a körülötte rohanó világnak.

_az elmélet

_Mai világunkban kiemelten fontos, hogy egy épület úgy tudjon élni - az esetenként már amúgy is túlterhelt - környezetében, hogy attól ne elvegyen, hanem hozzáadjon; ne csak építészeti értéket, hanem energiát, zöld felületet, pozitív élettani hatásokat. Létrejöttében fontos, hogy támaszkodni tudjon a helyi erőforrásokra, de működésével minél többet juttasson vissza a kölcsönvett energiákból. Ezt a célt tűzte ki maga elé az általunk elképzelt Gomba.

_A legjelentősebb helyi erőforrás az itt naponta áthaladó százezres embertömeg, mely közvetve és közvetlenül a kezdetektől részt tud venni a teret megújító programban. A másik jelentős adottság a terület alatt áthaladó metró, amely elkészültével szerkezetében is

átformálja a felszíni közlekedést, és a működéséhez felhasznált rengeteg energiából is le tud adni környezetének. A harmadik elem a természetből elbitoroltak mellett megmaradt látható és láthatatlan erőforrások: a nap, a szél, a csapadék, a föld hője. Mindezen alapadottságokat megfelelő arányban és ütemezésben felhasználva sikerülhet újra életre kelteni a negyedik és talán legfontosabb potenciált, magát az épületet, megtartva belőle mindent, ami igazán értékes, és átformálva a mai használatra legalkalmasabb eszközökkel.

_a gyakorlat

_Jelenlegi leromlott állapotában vizsgálva a Gombát, és alapul véve Schall József eredeti terveit, láthatóvá válik, hogy az igazi és megkérdőjelezhetetlen érték még ma is a különleges vasbeton födémlemez, valamint az örök kör forma, mely azonban jelenlegi beépítésével a múltbeli irányok felé tekint, és nem a megváltozott közlekedési útvonalak felé. Így programunkban a födém mellett a 21 osztatú koncentrikus pillérsor megtartását és megerősítését tűztük ki elsődleges célul. A kiírásban az szerepelt, hogy az Önkormányzatnak nem áll rendelkezésére anyagi forrás a rekonstrukcióra, így a munkálatok finanszírozásáért cserébe hosszú távra bérbe adná a Gombát. Ezt figyelembe véve, mi egy olyan komplex megoldást dolgoztunk ki, mely ütemekre bontva a teljes felújítást és ismételt használatba vételt, az egyes fázisokban rendelkezésre álló eszközökkel szinte önmagának termeli ki az üzemeltetés és a soron következő ütem költségeit.

0.ütemként az épület bontási és állagmegőrzési munkáit a felületén elhelyezett ideiglenes reklámfelületek bevételeiből lehetne finanszírozni, melyek kialakításánál fontos szempont, hogy ne sérüljön az épület karaktere, és hogy maradjon hely a rekonstrukciós folyamat bemutatására szolgáló tájékoztató információk megjelenítésére. Ennek a folyamatnak a során kerülnek helyreállításra az alapvető funkciók, mint a nyilvános WC az épület pincéjében, az állandó ivóvíz ellátás a téren, valamint a legszükségesebb térrendezési munkák (burkolatok, zöldfelületek kialakítása). Ebben a fázisban a legjelentősebb potenciál a tranzit közönség, mely a kiadható reklámfelületeket felértékelve komoly bevételt jelent. Az ebből finanszírozott funkciók, szinte azonnali visszacsatolásként pont ezt a közönséget szolgálják.

Az ezt követő 1. ütem során a megőrzött pillérsorok közé kifeszített ponyva térelhatároló szerkezet már alkalmassá teszi az épületet plusz feladatok ellátására, úgymint kiállítások elhelyezésére, szabadtéri rendezvények befogadása. E fázis során a Gomba már tovább lép a tranzit tér állapotából, és megállítja az itt áthaladókat, plusz információkat adva.

A 2. ütemre az épület már eléri azt a komfortfokozatot, hogy kiadható tereivel egyre rentábilisabb legyen, vendéglátóipari és kereskedelmi funkcióival valódi célponttá válva, és olyan új közönséget idevonzva, mely közvetlenül a Gomba szolgáltatásai miatt érkezik a térre.

_A finanszírozás új szintjére lépve lehetőség nyílik a program 3. ütemének megvalósítására, mely egy olyan lefedés kialakítása a Gomba körül, mely közvetlenül nem érinti annak szerkezetét, de megóvjá azt a külső negatív hatásoktól, zárt tereket hoz létre, és megnöveli az épület hasznos alapterületét. A korszerű technológiával előállított duplahéjú fólia tartószerkezete: a metróalagútból kiáramló levegő a két héj közé befújva. Ezzel nemcsak hogy lefedi, de télen-nyáron temperálja is az alatta lévő teret, ezzel gazdaságosabbá téve annak üzemeltetését. Ebben a fázisban éri el a legmagasabb szintjét az a szponzorációs program, mely szintén ütemekre bontva végigkísérheti a Gomba rekonstrukcióját.

_A finanszírozásban esetlegesen résztvevő támogatók a megújulási folyamat során egyre több megjelenési felületet kaphatnak, és a 3. ütem immár teljes értékű tereit meghatározott

feltételek mellett használhatják rendezvényeikre, találkozókra, továbbképzéseikhez, stb. Az eddig említett komplex stratégia kiemelkedően fontos eleme a beruházás energiatudatossága is. Ez fizikailag is manifesztálódik a Gombát lefedő buborék szerkezeti kialakításában, de megjelenik az üzemeltetés egyéb területein is: a zöldfelületek öntözésére összegyűjtött esővíz, és a zöldfelületek alatt nyert geotermikus energia melegvíz előállítására való felhasználása mind az épület és környezete szimbiózisát erősíti. Ide tartozik még az ember, az egyén mint erőforrás bevonása is.

_Korunk egyre több eszközt biztosít az emberi jelenlét energiává történő átalakításához. Az ezen a helyen a metró miatt megjelenő lépcsőket például a piezoelektromosság elvén a lépési energiát elektromos energiává alakító burkolattal lehetne ellátni. Az ilyen és ehhez hasonló eszközök alkalmazásával az emberek személyesen adhatnának hozzá a tér működéséhez, mely mindennapjaik során szolgáltatásaival viszonzná a kapottakat.

_a hely és az épület holnap

_Az épületet, mint műemléket vizsgálva, maradandó értéknek a vasbeton födém és az azt alátámasztó pillérsor bizonyult, melyet mintegy csontvázat megtartunk és megerősítünk. Ez szolgál markáns alapul az új építménynek, mely a vázat új tartalommal körülszöve nem vesz el annak értékéből, hanem újakat ad hozzá.

A múlt és a jövő tehát kapcsolódhat egymáshoz, nem kell elbontani valamit azért mert régi, az új kihívásokra viszont mégis reagálni kell, hogy újra élettel tölthessen fel, a mai ember számára is szerethető maradjon az épület.

A vázat tehát megtartottuk, annyi változtatással hogy a födémnek az oszlopsorok által közrefogott gyűrűjét megerősítettük, járhatóvá téve a tetőt. A kuriózumnak számító, konzolosan túllógó 6 cm vastag födém-rész tehát nem sérül. A hasznos alapterület viszont duplájára nő, ami növeli a létesítmény rentábilisságát.

Három lépcső került be a Gomba külső „karimájára” illetve, melyek a födém megerősített, oszlopokkal alátámasztott részére támaszkodnak és konzolosan, enyhén eltartva kilógnak, követve az épület ívét.

Az akadálymentesítést egy mozgássérültek számára kialakított lifttel oldottuk meg, mely az eleve meglévő pincéből indulva összeköti az utca-szintet a tetőterasszal.

A meglévő pince felhasználása fontos szempontunk volt, a lift mellett ide került egy nyilvános WC illetve egy raktár, például az éppen használaton kívüli térelválasztók tárolására. A férfi, női mosdó mellett, a liftnak köszönhetően ide kerülhetett a mozgássérült WC is.

A térelválasztó rendszer rendkívül rugalmas, könnyűszerkezete a helységek változatos alakítását teszi lehetővé az idők során, komolyabb átépítés nélkül.

A táblákon bemutatott variációk csupán példák, a ponyva-fal rendszerben rengetegféle lehetőség rejlik a téralakításra; így a változó igényekre azonnal, minimális energiabefektetéssel tud reagálni az épület, ami gazdasági szempontból sem elhanyagolható.

A falak anyaga fényáteresztő, de erős szövet, melyek az oszlopokon elhelyezett feszítő-szerkezetek segítségével könnyedén rögzíthetőek.

A különböző funkciókból adódó eltérő igényekre a többféle szabványméret reagál: egy kávézónál például előnyös az alacsonyan elhelyezett keskenyebb ponyva, míg egy rendezvénynél a teljes elhatárolás lehet az ideálisabb. A kiállítóterekben pedig elég lehet egy fejmagasságban elhelyezett sáv a tablóknak.

A nyári üzem során, a mobil térelválasztó rendszer kitelepülhet a térre, amit hat, köríven elhelyezett oszlop tesz lehetővé. A tető alól kikúszó ponyva szervezettebb kapcsolatot hoz létre a tér és az épület között. A fedetlen terek kávézó-teraszoknak, szabadtéri kiállításoknak adhatnak otthont.

Mint azt a tervezési koncepcióban már említettem, az egyik legfontosabb szempontunk a téren jelenlévő energiák (újra)hasznosítása volt. Ennek jegyében született meg az épületet körülölelő „buborék”, mely védi és temperálja a belső teret. Az áttetsző fólia anyagú, dupla héjú szerkezetbe a metró állandó hőmérsékletű levegőjét vezetjük be, mely szigetelve nyáron a hőség, télen a hideg ellen véd, minimálisra csökkentve a terek fűtésére illetve hűtésére egyébként elhasználandó energiát. Ez egy olyan energiaforrás ami helyben van és ingyenes...

Gyakorlatilag minden felhasznált anyag/ a felhasznált anyagok többsége újrahasznosítható és az épület nyomtalanul elbontható: nincs ökológiai lábnyom.

A „buborék” három egyenlő részből áll, utalva az épület egykori (jelenlegi) tagolására, vagyis a réginek egyfajta új átírata. Ezekből az egyik állandó használatban van, a tetőn egy kiadható rendezvénytermet teremtve. A másik két cikkely télen kerül fel, lehetővé téve a használat folyamatosságát.

A bejáratokat a cikkelyek enyhe kitérkedései jelölték ki, ahol tolóajtókat helyeztünk el.

A tető egy faburkolatot kap, illetve egy korlát kerül rá az oszlopsorok vonalában. Nyáron a kávézó teraszaként, valamint a fedett, hangszigetelt részen rendezvényhelyszíneként működhet.

_üzemeltetés

A kiírásban szerepelt, hogy az önkormányzat egy önmagát anyagilag megtérítő létesítményt szeretne létrehozni. A Gomba kör alakja tehát itt is visszaköszön, egy olyan kerek egészet alkotni, ami fenntartható, illetve önmagát fenntartja.

Mindenek előtt egy non-profit Kht. megszervezését javasoljuk, mely szponzorokat szerez, üzemelteti, kiadja a Gombát. Az öko-tudatosság hangsúlyosan napirenden van a világban, így számos, például energetikával foglalkozó cégnek presztízs-kérdés támogatni egy ilyen projektet. A kezdeti fázisban megjelenő plakátok mellett ez egy sokkal rangosabb formája a reklámnak. Ezek a szponzor- cégek azután rendezvény-időt kaphatnak a Gombában, ahol prezentációkat, előadásokat tarthatnak, akár ügyfeleiknek, akár az utca emberének.

Nem egy EU pályázat is létezik, ami támogatja a környezettudatos építészeti projekteket. Ezen kívül a kerületben több egyetem is van (Corvinus, BME), ahol kutatások, diplomamunkák témái

foglalkoznak az alternatív energiaforrásokkal. A diákoknak lehetőséget, a projekt szempontjából pedig szellemi, illetve pályázati pénzekből esetlegesen finánciális tőkét jelenthet.

Nagyon fontosnak tartjuk az egyén bevonását a programba. Egy várost a lakói a köztereken keresztül érzékelnek, ezért szükség van élhető terekre. Az emberek ki vannak éhezve a zöld felületekre, legyen az akár zsebkendőnyi méretű is. Igény tehát van, ezért motiválni lehet őket, hogy tegyenek valamit érte, sajátjuknak érezzék. Ezért az első fázistól szerepet kap az interakció, egyfajta párbeszéd az emberek és a tér között. Mivel a kommunikáció nagyon nagyrészt virtuális síkra terelődött, javasoljuk egy honlap készítését, ahol bárki informálódhat a fejlesztésekről a kezdetektől fogva.

Manapság rendkívüli népszerűségnek örvendenek az sms-küldős játékok, erre építve egy támogatási program-koncepciót dolgoztunk ki, ahol az emberek egy-egy sms árával támogathatnák a projektet, ami, ha a körtéren naponta elhaladó embertömeget nézzük, nem is olyan kevés; de a valódi lényeg az emberek bevonása, hogy a körforma ne a kirekesztés érzését keltse többé, hanem egy kedvelt helyé váljon.

A beérkezett sms-ek számával arányosan a honlap is jelképesen egyre zöldebb lenne...

A fenti példákat alapul véve kiderül, hogy a kevés kezdeti tőke ellenére is maradhat független, mindenkié a Gomba.

A terv ismertetésében már elhangzott, hogy a ponyva-rendszerben számos lehetőség rejlik, ráadásul nem egy drága beruházás. Egy kávézó elhelyezését a homorú térfal védettségében mindenképpen indokoltnak találjuk, erre óriási az igény. Egy-két bolt is helyet kapna az épületben, ami szintén fizet a bérlésért. Ezek biztonságát zárható pultok biztosítják. Mind a földszinten, mind a tetőn bérelhető, tetszőlegesen alakítható rendezvény terem alakítható ki, ami szintén bevételt hoz. Mindemellet kiállítás, lakossági fórum is helyet kaphat, igény szerint. Egy információs blokkban tájékozódhatunk a közlekedési információkkal, illetve a tervezett kulturális városközpont programjaival kapcsolatban.

Egy alternatív energiákat bemutató kiállítás is létrejöhet, esetlegesen egy-egy civil szervezet közreműködésével.

Környezetredezési munkarész műleírás

I. Meglévő állapot:

Budapest 11. kerületének egyik fő közlekedési csomópontja a Móricz Zsigmond körtér. Főként a gyalogosforgalom, a tömegközlekedéssel utazó emberek jelentős elosztópontja a körtér. Ugyanakkor nem elhanyagolható az áthaladó gépkocsiforgalom sem (Bartók Béla út, Fehérvári út, Karinthy Frigyes utca találkozópon). Az említett gyalogos forgalom jelenleg (2009) a téren áramlik, a 4-es metró építése után a felszíni forgalom átalakulására utal a tervezett állapot. Az intelligens átszállási rendszernek, valamint az aluljárók valós használatbavételével jelentősen lecsökken az áthaladó gyalogosforgalom. Az ötletpályázat kidolgozásakor ezt a tervezett állapotot vettük meglévő adottságnak.

A tér déli térfalával párhuzamos vonalban, kiemelt szegéllyel körülvett zöldfelületek vannak, környezetükben: pár éves jó állapotú fiatal fák találhatóak, melyek megtartásra érdemesek. A téren két szobor: a Szent Imre szobor-együttes valamint Móricz Zsigmond szobra található. Utóbbi, ideiglenes helyéről (Villányi út vége) áthelyezendő. Meglévő köztéri műalkotások a melegedőkövek. ezek környezetében található jó minőségű mészkőburkolat értékes, megtartandó adottság.

A tér közlekedési kapcsolatait jelentősen meghatározzák a tervezett (és már meglévő) aluljáró kijáratok, metrókijáratok. Továbbá az aluljáró felett elhelyezett szellőzők, valamint a 4-es metró kijárat épülete.

II. Új kapcsolatok:

A metróépítkezés befejezése utáni állapot felveti a nyugalmasabb, kisebb tömegeket áramoltató felszín lehetőségét. A fő gyalogos forgalom feltehetően az aluljáróban bonyolódik majd, de vélhetően így is megjelenik majd a felszínen. A legfontosabb gyalogos átkelők a Villányi út felé megmaradnak, ezek továbbra is felszíni kapcsolatokat igényelnek. A tér déli térfala mentén lévő utcánál a gépjárműátjárást megszüntettük. Ide sétálóutca kialakítását javasoljuk. A tér kialakításakor fontos szempont a tömegközlekedési kapcsolatok megtartása, az átszállások megkönnyítése, és gyorsítása.

III. Koncepció:

A városi forgatagba ékelődött oázis fogalma határozza meg a gomba környezetredezési koncepciójának alapvetését. Igyekeztünk egy olyan intenzitású zöldkörnyezetet kialakítani a Gomba körül, mely jelentős zöldként, oázis jelleggel adhat menedéket az erre járóknak. Már az épület környezete hirdeti annak a „zöld” felfogásban kialakított funkciót, formavilágát. A nagyvárosi átutazónak valós menedék, felfrissülés és szellemi-, lelki táplálék helyül szolgál a Móricz Zsigmond körtéri oázis. Törekedtünk a lehető legnagyobb, összefüggő zöldfelületek kialakítására. A nagy egybefüggő zöldfelületekbe olyan növénytelepítések javasoltunk,

melyek, a természet valós megjelenését tudják képviselni az erősen városi térben is. Erős kontraszt jelleget kialakítva: mint ahogyan a puszta, a forró homoksivatag kontrasztban áll a víz köré telepedett oázis növényzetével.

A zöldfelület a Karithy Frigyes utca felé fokozatosan felaprózódik s átmenttel – burkolatban álló gömbfaliget – simul bele a városi szövetbe. A téren a városi környezethez szinte idegenül ható természet, a növényzet, az árnyék és a víz jelenti az életet, a friss levegőt, a menedéket, a pihenő- és megállóponthoz. A Gomba már teljes környezetének megjelenésével hirdeti ökotudatos üzenetét.

(lásd ábra. – Városi oázis)

A városi oázis menedékként szolgál a városi téren található negatívumok ellen: forgalom, napsütés, por, hőség, hideg, tömeg, zaj, bizonytalanság.

(lásd ábra. – Városi konfliktusok)

IV. Tervbemutató:

A Gomba közvetlen környezetében kisebb kávézótereket alakítottunk ki, itt lehetőség nyílik az épület adta funkciók nyári kitelepedésére. Magas fénypontú kandeláberek világítják be itt a közteret, mely alternatív úton szerzett elektromos árammal üzemel, ezzel is újabb felületet adva a Gomba közösségi üzenő felületének: figyelemfelhívás, példaérték az energiaforrások szűkösségére. A Gomba környezetében megtartottuk a köztéri műalkotásokat a melegek köveket.

Az épület körüli teresedéseket enyhén kiemelt, lejtős felületű, gyepes, fás zöldfelületek ölelik körül. Ezen felületek a forgalmasabb Bartók Béla út felé emelkednek, itt 50 cm magasak, akár ülőfelületként is funkcionálhatnak. Természetesen a fűre ülni szabad! A belső részen 10 cm magas kiemelt szegély választja el és védi a gyepet a kitélepedéstől. Az út felőli oldalon a felület sűrű cserjebültetést kap a legmagasabb részeken, még jobban ráerősítve a forgalomtól való leválasztásra. A Bartók Béla út mentén folytattuk a már megkezdett fasort végig a Szent Imre szobor együttes terén keresztül, ezzel is egyértelmű téri lezárást adva a gyalogos zónának. Ahogy a Gomba épületétől haladunk a Szent Imre szobor teréig, az összefüggő zöldről „leszakadó” kisebb kör alaprajzú, hasonlóan döntött-, kiemelt zöldfelületek találhatók. Ilyen kör-elem szerveződik az aluljáróhoz kapcsolódó meglévő lépcső köré, egy másik kör ad új helyet Móríc Zsigmond szobrának, s a harmadik elem integrálja magába a villamosmegálló utas váróját. Ilyen kompakt zöld-kör jelenik meg a gomba belsejében ahol a városi oázis magja, legpuhább és legérzékenyebb pontja található. Itt szintén a gomba középpontjára szervezve alacsony vízmélységű vízfelület található, mely a növényzethez hasonlóan temperálja a tér és az épület levegőjét.

Úgy gondoltuk, a Szent Imre szobor együttes teresedése is szerves része gomba körüli térrésznek. Csakis egységes környezet rendezéssel alakítható egy működő térrendszer. A Gomba körül „burjánzó” zöld itt fellazul, katonásabb, „városias rendbe” ültetett raszterhálóba helyezett kis lombkoronájú gömbfaliget ad árnyékot a járókelőknek. A szobor előtti teresedésre padokat és burkolatba süllyesztett LED világítást terveztünk.

A fák rászterhálójára illeszkedő egységes világos színű térkő burkolat átkúszik a Gomba köré is. Összefogva a térrészeket, egységesebb képet adva az egész tervezési területnek. A villamos sínparjai is a tér szintjén ebben a burkolatban futnak. Javasoljuk a meglévő mészkőburkolt megtartását. Szépen illeszkedve a „környezettudatosság” ideológiába és a formai kialakításokat sem zavarja, sőt a Bartók Béla út felőli oldalon megjelenő mészkőburkolat igényes megjelenése növeli az esztétikai megjelenést. A Gomba középpontjában található ivóvizet kihelyeztük a térre, újra ivókútként szolgálhat.